מפניני הפרשה - מאמר

והנה טוב מאוד – אלו יסורים?!!

כמעט בסופו של כל יום בימי הבריאה, נאמר: "**וירא אלוקים כי טוב**". בסיום מעשה בראשית נאמר: "**וירא אלוקים את כל אשר עשה, והנה טוב מאוד**". מהו "טוב" ומה "טוב מאוד"? - המדרש בבראשית רבה בראשית פרשה ט' משיב כך – **אמר ר' שמעון בן אלעזר והנה טוב מאד זה שינה, וכי יש שינה טובה מאד?! אתמהא, וכי לא שנינו יין ושינה לרשעים, נאה להם ונאה לעולם? אלא מתוך שאדם ישן קימעה, הוא עומד ויגע בתורה הרבה.**

תשובה זו זועקת להסבר - אמנם לאחר שהשינה נבראה טובה היא - "**אדם ישן קימעה ויגע בתורה הרבה**". אבל לולא נבראה, מה היה העולם חסר? כמו כן נאמר במדרש שם: "'**טוב**' **זו הטובה**, '**טוב מאוד**', **אלו היסורים**. '**טוב**' **זה גן עדן**, '**טוב מאוד**' **זה הגיהינום**. '**טוב**' **זה מלאך החיים**, '**טוב מאוד**' **זה מלאך המוות**" - אנו רואים כאן קו עקבי, אך מה הרעיון הגלום בו?

אבל כשמעיינים בתשובות המדרש בעומק – מתגלה מבט חדש על כל מערך חיינו! כדי להבין זאת נביא את דברי הרמב"ם על פסוק זה: "והנה טוב מאוד", שנתחדש כל דבר בהתאם לייעודו, ולא יחרוג כלל. וזהו: "מאוד". לפי שיתכן שיהיה הדבר "טוב" ותואם את מטרתנו לשעתו, ואחר כך יסטה ממנה. לפיכך הודיע כי כל הבריאה נעשתה כרצונו יתברך, ולא תחרוג ממנו לעולם.

כשנתבונן בדברים, נבין את כל מארת העידן המודרני, קללת תקופת השפע. יש בה שפע ללא גבול, "טוב" מלא חופניים – בלי "מאוד", בלי הגבלה והכוונה! אחד מסמלי התקופה היא פצצת האטום ההרסנית. האטום הוא חומר הבניין של הבריאה. כל עוד הוא במסגרתו ובגבולותיו, טוב הוא מאוד. אבל האדם מצא דרך לפרק את המסגרת, ואז הופך גם חלקיק זעיר לחומר הרסני ומשמיד. סמל נוסף של התקופה היא המחלה הממארת, רחמנא ליצלן. התאים הם חומר הבניין של הגוף, כל עוד הם במסגרתם ובגבולם. כאשר המסגרת נפרצת, וה"טוב" הוא בלי "מאוד" – הרי זו תחילת הקץ, חלילה.

גם האדם, שהוא "עולם קטן", חייב לשים מעצור לרצונות, הגבלות למאווים, לנהל את חייו בתבונה בכל התחומים. אך מהיכן ידע מה המינון הנכון, מהו הגבול ומה הקיצבה. לשם כך העניק לנו הקב"ה את התורה הקדושה ותרי"ג מצוותיה - התורה מכוונת, מדריכה, מנווטת ומאזנת. על ידה נדע כמה, איך ובמה לשמוח – ו נגיע לאושר, לשלמות אישית ולכל טוב.

אסונו של דורנו הוא פריקת כל רסן. תחת דגל "חופש הביטוי" - עיקרון חיובי לכשעצמו, מתירים כל נאצה, ניבול וניוול. בחסות עיקרון "חופש העיסוק", אף הוא עיקרון ברוך, מבקשים להציף את הארץ בשר נבילה וטריפה, לפרוץ את חומת השבת, ולמחות כל צביון יהודי בארץ הקודש.

קוראים לזה "מתירנות", ובשם זה מתירים אריות ונמרים מרבצם, פותחים את כלוביהם לרווחה: משחררים יצרים אפלים, מגרים תאוות, מחללים כל קודש, משחיתים אדם ועולם! - ל "בן איש חי" היה לכך משל: האיכרים בכפר מגדלים תרנגולים. נהנים מהביציים והבשר. אבל אם יניחום להסתובב חופשי הן יהפכו הכל, ישברו כלים, אין קץ לנזקים.

בדור בו, מסירים רסן מכל התאוות. לא את התרנגולים מביאים הביתה, אלא את הלשלשת. - סרטן ממאיר! זהו שאמר המדרש: חיים ללא שינה הם חיים ללא הפסקה - השינה פותחת התחלה חדשה, עם מבט אחר. היסורים, המוות והגיהינום לחשבון נפש, לבלימה עצמית, לביקורת בונה והצבת גבולות.

בין אדם לחבירו

עפ"י חז"ל "**במקום שבעלי תשובה עומדים צדיקים גמורים אינם עומדים**" (ברכות לד:). אם כן יוצא שאין גנאי שאדם הוא בעל תשובה. בכל זאת, אסור לספר שפלוני הוא בעל תשובה אם המדבר או השומע מזלזלים בבעלי תשובה. כמו כן אסור לדבר בגנותו של אדם, גם אם המספר כולל את עצמו בגנות, כגון שאומר שגם הוא עצמו עשה מעשה אשר כזה. למדים זאת מהקפדתו של הקב"ה על הנביא ישעיהו בשל דבריו: "**כי איש טמא שפתיים אנוכי ובתוך עם טמא שפתיים אנוכי יושב**" (ישעיהו ו', ה')

שואל ומשיב

שאלה: כיצד ניתן לצרף שני בצקים יחד, כדי להתחייב בהפרשת חלה?

תשובה: בצקים או מאפים, שאין באחד מהם שיעור חלה, והצטרפו יחד לשיעור – חובה להפריש מהם חלה בברכה. בשתי דרכים נוצר הצירוף.

א. כאשר שני הבצקים נדבקו זה בזה בעת הלישה או האפייה, עד שאם יפרידום ינשכו זה את זה, היינו שייתלש מעט מהבצק או המאפה של זה לזה.

ב. כאשר הבצקים או המאפים מונחים בכלי אחד או בשקית אחת או כאשר הם מכוסים במפה – הם מצטרפים להיחשב לחם אחד, כמו שפסק מרן בשולחן ערוך יורה דעה הלכות חלה סימן שכה' סעיף א':

"שתי עיסות שאין בשום אחת כשיעור, אם נוגעות זו בזו עד שנדבקים מעט זו בזו, מצטרפים, אם הם ממין הראוי להצטרף...ואם אינם נדבקים, והם בכל אחד, הכל מצרפן ואפילו אחר שנאפה ונעשה פת...ויש מי שאומר שאם מכסה הפת במפה חשוב כמו כלי לצרפן".

אם הניחו את המאפים או הבצקים במקרר, במקפיא, בתנור או בארון שקבוע בקיר, יש ספק אם הם מצטרפים – ולכן יש להפריש מהם חלה בלא ברכה.

עפ"י פסיקת מרן שו"ע בסימן שכד' – יד' מי שאינו מעוניין לאפות לחם בשיעור החייב בחלה, אינו צריך לאפות יותר מכדי צורכו כדי לקיים את המצווה.

אבל למי שמתכוון לאפות שיעור החייב בחלה, אסור לחלקו לשניים כדי להיפטר מהמצווה.

אף שהמצווה כיום מדברי חכמים, והכהנים אינם יכולים לאכול את החלה מפני הטומאה, אסור להשתמט מהמצווה, כי על ידי קיומה אנו מתקשרים לרעיון שגנוז בה.

שתי עיסות או שני מאפים שיש בכל אחד מהם שיעור חלה, אפשר להפריש מאחד על חבירו כל עוד הם במקום אחד בבחינת 'מוקף' בדיעבד, אם הפריש שלא מהמוקף – יצא, וכן נוהגים לכתחילה כאשר שכחו להפריש חלה וכבר חילקו את המאפים לאנשים אחרים, שמפרישים חלה ממאפה אחד על מאפים שבמקום אחר.

מפניני הפרשה - רעיון

דרכו של מסית

"**וְהַנָּחָשׁ הָיָה עָרוּם מִכֹּל חַיַּת הַשָּׂדֶה אֲשֶׁר עָשָׂה יְהוָה אֱלֹוקִים וַיֹּאמֶר אֶל הָאִשָּׁה אַף כִּי אָמַר אֱלֹוקִים לֹא תֹאכְלוּ מִכֹּל עֵץ הַגָּן**" (פרק ג' – כד') לכאורה קשה דרך פנייתו של הנחש לחוה, באומרו – אפילו שאלוקים אסר עליכם, בכל זאת תעשו?! מסביר בעל החידושי הרי"ם, שעל מנת להבין זאת עלינו לדעת כי, מידתו של הנחש הקדמוני היא, להטיל באדם קרירות לגבי מצוות, להקל אותן בדברי ביטול כגון: "**אז מה אם אסור, זה לא כל כך נורא**..." וכדומה

והו פשוטו של פסוק: "אף כי אמר אלוקים" – מה בכך אם אמר הבורא? אין בכך כלום אם פעם אחת לא שומעים בקולו ולא מדקדקים כל כך ביראת שמים... לצערנו הרב כך מנהגם ודרכם של כל המסיתים והמדיחים עד היום – להטיל קרירות בכל מצווה ולהמעיט בערכה ומשמעותה, לפי דרכו של הנחש הקדמוני. על כן חשוב מאוד להישמר מהם ולא לתת להם, אפילו פתח קטן להכשילנו.

"...**וַיַּשְׁכֵּן מִקֶּדֶם לְגַן עֵדֶן אֶת הַכְּרֻבִים...לִשְׁמֹר אֶת דֶּרֶךְ עֵץ הַחַיִּים**" (פרק ג' – כד') מפרש רש"י - כרובים – מלאכי חבלה. לעומת זאת בפרשת תרומה בציווי "**וְעָשִׂיתָ שְׁנַיִם כְּרֻבִים זָהָב מִקְשָׁה תַּעֲשֶׂה אֹתָם מִשְּׁנֵי קְצוֹת הַכַּפֹּרֶת**" (שמות כה' יח'). מפרש רש"י: "**כרובים - דמות פרצוף תינוק לחם**" - הכיצד?!!

נראה לומר שהפירושים השונים למושג "כרובים" באים ללמדנו יסוד חשוב בחינוך ילדנו. הכרובים דמות פרצוף תינוק להם, ומה יהיה בסופם תלוי בחינוך הניתן להם. אם ניתן לילדנו חינוך טוב וראוי המושתת על אדני וערכי המסורת היהודית, בע"ה יגדלו להיות "כרובים" המסוככים בכנפיהם על ארון הקודש. אולם אם חלילה אין מחנכים אותו כראוי, אם החינוך לא מושתת על אדני וערכי המסורת היהודית - עלולים לגדול ולהיות "כרובים" – מלאכי החבלה.

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

החייל לביא בן אורית ג'הסי ע"ה הי"ד
ויקטור בן שרינה תמאם ע"ה
משה בן קלרה ירקוני ז"ל
ר' גדעון נתן בן ר' יעקב לסינגר ז"ל
משה בן מנחם בכר ע"ה
שלום בן שלום כתריאל ע"ה
עזרא בן טוביה ברטוב ז"ל
מסעוד בן קוקה סבאן ז"ל

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

רחל בת סוליקא דנינו ע"ה
ברוריה בת אויכון עלישיוב ז"ל
יוכבד בת תג'י ברוכיאן ז"ל
רבקה בת ג'ונג'ון תפילין ע"ה
רינה בת שרה לוזון ז"ל
שמחה בת מסעוד בן אלי ז"ל

בס"ד כג' לחודש תשרי ה'תשפ"ה
שנה שלושים ואחת גליון מספר 03
יוצא לאור על ידי שמעון בוחניק
רב קהילה בישוב חשמונאים

קול ששון

פרסומים תורניים
בהלכה, הגות, אגדה ופרשת שבוע
ע"ש ששון בן שמחה לבית בוחניק ז"ל

שבת קודש
פרשת בראשית
שבת מברכין – בסימנא טבא
מפטירים
"פֹּה אָמַר האל ה'"
(ישעיהו פרק מב' - ה')

חשמונאים (שעון קיץ)

כניסת השבת:	17:38
יציאת השבת:	18:21
זמן רבנו תם:	18:47

קשר תפילין עפ"י פסיקת מרן בש"ע ובפוסקים האחרונים

קשר של תפילין

לעיל למדנו שקשר של תפילין הוא גם הלכה למשה מסיני. כמובא במסכת מנחות דף לה: "**אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב: קשר של תפילין - הלכה למשה מסיני**".

מפרש רש"י: **קשר של תפילין: שישים הרצועות על ראשו בעניין שיהא דל"ת, כדי שיהא 'שדי' נראה עליהן. דשי"ן נראה בקמט בית היצונה שכפל הקלף כעין ש"ן, ודל"ת נראה בקשר, ויו"ד נראה באותו של יד כמין רצועה קטנה וראשה כפוף מעט כמין יו"ד**:

כלומר: ה"קשר של תפילין" כולל קשר בצורת האות "ד" ברצועת התפילה של ראש, וצורת האות "י" בקצה רצועת התפילה של יד, אשר יחד עם צורת האות "ש" שנמצאת בבית התפילה של ראש יוצר את השם "שדי".

הרמב"ם

בניגוד לדעת רש"י לגבי האות "י", לדעת הרמב"ם בהלכות תפילין ומזוזה וספר תורה ג' - יג', האות "י" מתקבלת בקשר ברצועת תפילה של יד.

"**ומכניס רצועה של ראש בתוכר שלה, ומקוף במידת ראשו וקושר קשר מרובע כמין ד"ל, וקשר זה צריך כל תלמיד חכם ללמדו ואי אפשר לחודיע צורתו בכתב אלא בראיית העין, וכן בשל יד קושר קשר כמין יו"ד, ותהיה הרצועה של יד עולה ויורדת בתוך הקשר כדי שירחיב ויקצר בעת שירצה לקשור על ידו**".

מעשה רוקח

בספר 'מעשה רקח' על הרמב"ם בהלכה הנ"ל הביא דעם שהקשר בתפילה של ראש הוא מרובע, כעין "ם" סופית: "...**ויש שינוים בעשיית קשר זה דהעולם נהגו לעשותו כעין מ"ם פתוחה דהיינו כעין צורת שני דלת"ין הפוכות ויש מהמתחסדים שעושים ד"ל אחת לבדה כצורת ד"ל ממש ועיין להרב בית יוסף סוף סימן כז**".

פסיקה להלכה בש"ע

מרן בש"ע בסימן לב' סעיף נב' פסק להלכה כדעת הרמב"ם שהיא עשויה ע"י קשר: "**יכנים הרצועה תוך המעברתא, ויעשה קשר כמין ד"ל בשל ראש וכמין יו"ד בשל יד, להשלים אותיות שד"י עם השי"ן שבשל ראש**..."

משנה ברורה

במשנה ברורה סימן לב' ס"ק רלג' הביא את המנהג לעשות קשר בתפילה של ראש הוא מרובע, כעין "ם" סופית, אך כתב ש כמין 'ד' מובחר יותר.

"כמין ד' - ויש שעושין קשר כמ"ם סתומה שנראה כשני דלתי"ן משני צדדין רגלו של זה בצד ראשו של זה ועיין בספר תפארת אריה שהביא בשם תשובה מאהבה והסכים עמו לדינא דאלו העושים קשר של ד"ל מכוון יותר לדינא..."

פסקי תשובות

בפסקי תשובות סימן לב סעיף כתב שיש שלוש דעות לגבי צורת הקשר בתפילה של ראש: "...**וידוע ומפורסם שלשה המסורות בענין עשיית קשר זה...ולכל אחד מהמסורות יסודות קדושים וקדומים בהררי קודש עוד מזמן רבותינו הראשונים כפי אשר נתגלה להם מסוד ה' ליריאיו**..."

בהמשך מתייחס ה 'פסקי תשובות למי שאין לו מסורת ברורה בסוג הקשר בתפילה של ראש, ומביא שתי דעות בעניין זה: "...**ומי שאין לו שום מסורת יש מי שכותב שיעשה קשר פשוט** (מ"ם פתומה), **כי כן היה המנהג הפשוט ברבים מקהלות ישראל מימים ימימה...ויש מי שכותב שיעשה כצורת ד"ל"ת שכהיום כן המנהג ברוב תפוצות ישראל**".

הרמ"א

הרמ"א בהגה מדגיש את סדר עשיית האותיות המשלימות לשם "שדי". "...**ולא יעשה הקשרים אלא לאחר שעשה השי"ן מתפילין, ואח"כ יעשה הדלי"ת, ואחר כך יו"ד כסדר אותיות השם**".

סיכום

הקשר שעושים בתפילה של ראש ובתפילה של יד הוא הלכה למשה מסיני. צורת האות "ש" שנמצאת בבית התפילה של ראש, הקשר בצורת האות "ד" ברצועת התפילה של ראש וקשר בצורת האות "י" בתפילה של יד יוצרים יחד את השם "שדי". לגבי צורת הקשר בתפילה של ראש יש שלש מסורות ולכל אחד מהם יסודו בהררי קודש עוד מזמן רבותינו הראשונים. ומי שאין לו שום מסורת בעניין זה יעשה כצורת "ד" שנהוגה כיום ברוב ישראל.

מיקום הבתים והקשרים

לגבי מיקומם של הבתים והקשרים בתפילין נפסק להלכה בשו"ע בסימן כז':

סעיף ב': "**המנהג הנכון שיהא היו"ד של קשר תפילה של יד לצד הלב, והתפילה עליו לצד חוץ. יש ליזהר שלא תזוז יו"ד של הקשר מהתפילה**".

סעיף ג': **המנהג הנכון לתקן שהמעברתא שבה הרצועה עוברת תהא מונחת לצד הכתף, והקציצה לצד היד.**

בתפילה של יד, לקשר בצורת "י" צמודה לולאה, שבה עוברת הרצועה הנכרכת על הזרוע והיד. ישנם שני מנהגים באופן עשיית הלולאה:

- בעדות המזרח והלק מעדות אשכנז (ספרד' נהוג שלולאה זו יוצאת מהמעברתא בצד הנגדי לקשר ה"י" משום כך הרצועה נכרכת כלפי חוץ.
- אצל יתר עדות אשכנז נהוג שלולאה זו נמשכת מקשר ה "י" לצד הגוף, ולכן הרצועה נכרכת כלפי פנים. יש להקפיד שרוחב הלולאה לא יעלה בהרבה על רוחב הרצועה, כדי שהידוק הרצועה יהיה גם הוא כנגד הלב.

רוחב הרצועה

רוחב הרצועות צריך להיות לפחות 'שיעור כשעורה' שהוא כס"מ אחד. ביקוט יוסף סימן לג' סעיף יח' כתב: "**אם נצרם קצת מרוחב הרצועה של התפילין, ונשאר ברוחבה שיעור כשעורה** (סנטימטר אחד), **יש להכשיר תפילין אלה. ואין צריך להחליף את הרצועה, שהיא עדיין בכשרותה.**

פינת העורך

חז"ל המשילו את הנשמה והגוף לשמים והארץ, כך פירש ה"בן איש חי" בספרו "עוד יוסף חי" את הפסוק: "**חושך על פני תהום**", זה יצר הרע הדוחה את האדם לתהום רבה ע"י העבירות. ומהי העצה? "**רוח אלוקים**" - הוא היצר הטוב המלמד את האדם לשמוע בכל בוראו, "**מרחפת על פני המים**", אין מים אלא תורה, כמאמר חז"ל: "בראתי יצר הרע, בראתי לו תורה תבלין". וע"י התורה יגבר כח היצר הטוב- "ויאמר אלוקים אור", יזרח אור בנשמתו!

ברכות מכל הלב

ברכות מעומק הלב וברכת מזל טוב לידידנו היקרים ר' ישראל חיים ונווה ביתו בת חן למשפחת כהן הי"ו לרגל הולדת בנם עמיחי שמעון הי"י והכנסתו בעיתו בבריתו של אברהם אבינו ע"ה.

יהי רצון שתיזכו לגדלו יחד עם כל ילדיכם באושר, שמחה, נחת ושלווה לאהבת תורה ויראת שמים, וימצאו חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם.

ברכות מכל הלב

ברכות מעומק הלב וברכת מזל טוב לדוד ותהילה אסנת בן סדון הי"ו לרגל נישואיהם להם ולכל משפחותיהם משפחות בן סדון הי"ו ואמינוב הי"ו יהי רצון מלפני אבינו שבשמים, שתיזכו להקים בית לתפארת ישראל, מלא אהבה ושמחה, נאמן וכשר, המיוסד על יסודות איתנים של אהבת תורה ויראת שמים לתפארת עם ישראל.

אסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא

"שונה הלכות" – הלכה ומקורה

נוסח ברכת מעין שלוש (חלק ב')

פסיקת מרן להלכה בשו"ע

מרן פסק להלכה בשו"ע בסימן רח' סעיף י' שהחתימה "**על פירותיה**" תלויה במקום בו גדלו הפירות ולא במקום בו אוכלים אותם.

"בברכה אחת מעין שלש של פירות דחוצה לארץ חותם על הארץ ועל הפירות, ובארץ ישראל חותם על הארץ ועל פירותיה, ואם בחוץ לארץ אוכל מפירות הארץ, חותם ג"כ על פירותיה".

לבוש

כן כתב בספר הלבוש בסימן רח' סעיף י' - שאדם שאוכל פירות של ארץ ישראל בחוץ לארץ צריך לברך כמו בארץ ישראל על הארץ ועל פירותיה ולא על הפירות:

"...לפיכך מי שאוכל פירות של הארץ בחוץ לארץ חותם גם כן על הארץ ועל פירותיה".

משנה ברורה

המשנה ברורה בס"ק הסביר שאדם האוכל פירות שגדלו בחוץ לארץ לא יכול לומר "פירותיה", מפני שהפירות אינם מפירות של ארץ ישראל, ואפילו אם הם הובאו לארץ ישראל ואכלם בארץ ישראל, לא יכול לומר "פירותיה", מכיוון שגדלו בחוץ לארץ.

בס"ק נג' כתב שהשבח בחתימה "על הארץ ועל פירותיה" באה לשבח לה' יתברך על נתינתו לנו את הארץ שמוציאה את אותם פירות.

בס"ק נד' כתב, שאם יש ספק אם הפירות שאכל גדלו בארץ ישראל או לא, יש לומר בברכה "על הארץ ועל הפירות" ולא על "פירותיה".

"אוכל מפירות הארץ – רוצה לומר, כשיודע שהם מפירות הארץ אבל בספק כגון בחוץ לארץ הסמוכה לארץ ישראל, יאמר על הפירות, והוא הדין כשאוכל בארץ ישראל ואינו יודע אם הם מפירות הארץ או שהובאו מחוץ לארץ יברך גם כן על הארץ ועל הפירות".

כף החיים

בספר כף החיים בס"ק סא' הביא תחילה את דעת העולת תמיד שכאשר יש לאדם ספק לגבי הפירות יברך כברכת המקום בו הוא נמצא, לכן הנמצא בארץ ישראל יברך על פירותיה אפילו שיש לו ספק אם הפירות גדלו בארץ ישראל.

אבל בהמשך הביא את דעת האליה רבה, שכאשר שיש לאדם ספק לגבי המקום בו גדלו הפירות, אפילו הוא נמצא בארץ ישראל, אומר על הארץ ועל הפירות, שסיים שכך המנהג.

"ואם בחוצה לארץ אוכל מפירות הארץ וכו' אבל אם יש ספק אם הם מארץ ישראל אף על פי דצריך לעשרם מספק מכל מקום אין לשנות המטבע של חוצה לארץ...

...והוא הדין איפכא בארץ ישראל גם כן אינו משנה מספק וחותם על הארץ ועל פירותיה - עולת תמיד שם. אבל האליה רבה כתב דבין בארץ ובין בחוצה לארץ בספיקא מברכין על הפירות וכן כתבו האחרונים וכן עמא דבר..."

יביע אומר

בשו"ת יביע אומר חלק ז' אורח חיים סימן ל' כתב שהסיבה לכך שבימינו בארץ ישראל מברכים על עוגות "על המחיה" ולא "על מחיתה" היא מפני שרוב הדגנים שבארץ ישראל מיובאים מחוץ לארץ.

"והן אמת שעינינו הרואות שנוהגים לחתום בא"י בברכת מעין שלש על פת הבאה בכסנין או מעשה קדרה של דגן "על הארץ ועל המחיה", אולם זהו משום שרוב ככל הדגנים שבא"י כיום באים כולם מארצות הברית או שאר מקומות בחו"ל, וכיון שהם פירות של חו"ל אין לחתום עליהם "ועל מחיתה".

ילקוט יוסף

בספר ילקוט יוסף בסימן רח' יח' כתב שהקובע לעניין נוסח הברכה הוא מקום הגידול ולא מקום האכילה.

"אם אכל פירות שבעת המינים שגדלו בארץ, חותם בברכת מעין שלש "על הארץ ועל פירותיה". ואם גדלו בחוץ לארץ, חותם: "על הארץ ועל הפירות". וכן האוכל עוגה ומברך לבסוף על המחיה, אם הדגן רובו מגיע מחוץ לארץ, צריך לחתום "על הארץ ועל המחיה". ואם הדגן רובו מגיע מהארץ, חותם: על הארץ ועל מחיתה. והאוכל בחוץ לארץ מפירות שגדלו בארץ, חותם גם כן על הארץ ועל פירותיה.

פסיקת מרן להלכה בשו"ע

בסעיף יא' פסק מרן כדעת הטור שבברכה על שתיית יין הותמים על הארץ ועל פרי הגפן ולא על הגפן ועל פרי הגפן, ובברכה על אכילת פירות שהשתבחה בהם ארץ ישראל חותמים על הארץ ועל הפירות:

"בברכה מעין שלוש דיין אינו חותם על הגפן ועל פרי הגפן אלא על הארץ ועל פרי הגפן או על הארץ ועל הפירות".

ילקוט יוסף

כן כתב בילקוט יוסף סימן רח' סעיף יט: **"בברכת מעין שלש על היין חותם: על הארץ ועל פרי הגפן. ואם הענבים גדלו בארץ, חותם: על הארץ ועל פרי גפנה. ואינו חותם על הגפן ועל פרי הגפן. וכבר פשט המנהג אצלינו לברך בברכה ראשונה על היין בורא פרי הגפן בסגו"ל".**

שער הציון

בשער הציון בס"ק נב' הביא את שיטת המגן אברהם שכתב שבסיום ברכת מעין שלוש על מיני דגן חותם על המחיה ועל הכלכלה וכדעת הטור, והעלה תמיהה על כך, שהרי לדעת רוב הראשונים אומרים רק על המחיה ולא אומרים על הכלכלה. והביא בשם הספר מקור חיים שאולי יש טעות סופר במגן אברהם וצריך לגרום רק על המחיה. וכתב שמכל מקום כיון שרוב הראשונים לא הזכירו על הכלכלה לכן יש להזכיר רק על המחיה.

"הנה אף שבמגן אברהם מסיים בנוסח הברכה ...'על המחיה ועל הכלכלה', וכמו שהובא נוסח זה בטור ואבודרהם, לא העתקתיו, דכבר כתב הבית יוסף על דברי הטור שמהלכות גדולות והרמב"ם וסמ"ג מוכח בהדיא שלא לחתום רק בועל המחיה, וכן הוא גם כן נוסחת הרי"ף והרא"ש, וכן נמצא בשם רבנו חננאל, הובא בשבלי לקט ואור זרוע, וכן הביא בשבלי לקט בשם רש"י מספר הפרדס, וכן כתב הריא"ז שנוסח זה עיקר, וכן הוא ברוקח וכל בו ורבנו ירוחם, וכן משמע גם כן בחידושי רשב"א, ותמהני על המגן אברהם והלבוש שהעתיקו נוסח הטור שהיא דעת יחידאה וכבר השיג עליה הבית יוסף.

והנה באמת בספר מקור חיים להגאון מליסא כתב שטעות סופר הוא במגן אברהם במה שסיים ועל הכלכלה, וגם בספר מעשה רב בהנהגות הגר"א משמע גם כן שלא יאמר ועל הכלכלה. והנה ביד אפרים ראיתי שמצדד קצת לאמרו ונשאר בספק...וברור אצלי שאילו ראו כל הני ראשונים לא היה אצלם שום ספק בדבר, וכן בסדור הגר"ז נוסחתו גם כן לבסוף רק על המחיה".

ילקוט יוסף

בספר ילקוט יוסף בסימן רח' סעיף כה' פסק להלכה כדברי השער הציון הנ"ל שבחתימה יש לומר רק על המחיה ולא להוסיף על הכלכלה, כמו שמוזכר בכמה סידורים: "בחתימת הברכה צריך לומר: על הארץ ועל המחיה. ואין להוסיף "ועל הכלכלה" כפי שמודפס בכמה סידורים. ואף מי שהורגל לחתום "על הארץ ועל המחיה ועל הכלכלה", נכון שישנה מנהגו כאמור. וגם בסמוך לחתימה נכון לומר: ונודה לך על הארץ ועל המחיה ברוך אתה ה' וכו'. ומכל מקום בזה הרוצה לומר ונודה לך ה' אלוקינו על הארץ ועל המחיה ועל הכלכלה, רשאי לומר כן.

תהילת ה' ידבר פי – ביאור על ספר תהלים

מלבי"ם תהלים הקדמה

בית קדש הקדשים בית אוצר היקר הזה, מלא יקר כל קודש, מלא הדר כל כבוד ועוז, אוצר בתוכו כל מחמדנו אשר היו לנו מימי קדם.
בעוד רוח השיר חי בפי שרי קודש, בעוד התנוסס רוח ה' על נעים זמירות ישראל עלי הגיון בכנור, בהיכלו כבוד אומר כלו, תהלות ותפלות, שירות וזמירות, אבני חפץ ופנינים, שוהם יקר ומטמונים, הון עתק ומכמונים.
מאוצר המלך החסיד משיח אלהי יעקב, אשר שר לה' ואשר אליו התפלל בעת רעה צאן מרעיתו, ובעת רעה צאן עמו, בצר ובטוב לו, עד התפילה האחרונה אשר התפלל לפני מותו אחרי משה את שלמה בנו לשבת על כסא ה' למלך תחתיו, שאז נאמר כלו תפלות דוד בן ישי (מזמור עב').
בין אשר התפלל על עצמו, בין אשר התפלל על הכלל, בין אשר התפלל על ענין מיוחד, בין אשר היה מתפלל תמיד, כל אלה אסף והיבר לעת זקנתו בספר מיוחד שיהיו מוכנים לצורך הנהגת המתבודד - כל אדם יחזה בו, כל תפלה וכל תחנה, כל הודאה וכל תהילה, על כל דבר ועל כל ענין, צוקה או תשועה, צרה או רווחה, אשר יהיה ליחיד או לרבים.
בתהלוכות העתים ומסבות הזמן הסוער על כל עוברי ים החיים בהמון משבריו ושאון גליו. גם יש בו סגולות יקרות ומטמוני מסתרים מסוד ה' ליראיו, תרופות וסמי חיים, ומפתחות אל שערי שמים. ובסוף ספרו כתב אלה דברי דוד האחרונים אשר העתיקם כותב ספר שמואל ב' (פרק כג'), בו חתם שמו על ספרו והודיע מהותו וענינו, עם הודעה עתידית ממלכות זרעו באחרית הימים, כמו שכתבתי בפירושי שמה.
כל עוד התהלך רוח ה' בארץ וישכון כבוד על נביאיו וחוזיו, על מוצאי שכל טוב ורוח נדיבה, לדבר או לשורר ברוח הקדש, שערי האוצר הזה לא סוגרו, כי עוד הוסיפו זקני דור דור למלא אסמיו תבואת הדורות, בין שתילי ימי קדם, כמו תפילה למשה איש האלוקים, בין מטעי אנשי הרוח הבאים אחריו, שיר המעלות לשלמה, על שושנים לבני קרח שיר ידידות...הלל הגדול על נס סנחריב...וכן מאיתן האזרחי...ובני קרח, עד התפלות אשר יסדו בגלות בבל על שריפת המקדש ועל הגלות, עד שוב ה' את שיבת ציון בימי כורש (מזמור קלז' ומזמור פה'). גם נמצאו מזמורים רבים מדברים בדרך העיון והמחקר...

חוכמה ודרכי חיים - ביאור משלי

הקדמה לספר משלי

ספר משלי הינו אחת מיצירות המופת שנתחברו בארץ בזמן פריחתה ושגשוגה. הספר חובר ע"י שלמה המלך זכה להיכנס לכתבי הקודש ע"י אנשי כנסת הגדולה, שבחנו ברוח קודשם את הראוי להיכנס למסגרת חיבורי קודש העומדים בכפיפה אחת עם תורת ה', הנתונה למשה ולישראל, ועם דברי הנביאים שנכתבו לדורות. שלמה זכה לעמוד בראש סולם החכמה שניתנה לאדם, כנאמר: "**ויחכם מכל האדם**" (מלכים א' ה'). בכל זאת, אין ספר משלי נחשב כפרי השכל האנושי, אפילו במדרגתו הגבוהה ביותר. הוא נתקבל בדברי חז"ל כמובא במסכת עבודה זרה יז. - כהמשך מתורת ה', מן השמים. משם הספר ניתן להבין שדבריו מובאים בסגנון משלים אשר מטרתם השגת הנמשל. מבחינה זו הספר הינו יחיד במינו בתוך שאר ספרי הנביאים שבדרך כלל המוסרים דברים שכוונתם מפורשת.
הרמב"ם בהקדמה למורה נבוכים מבאר את אופיו המיוחד של ספר משלי על פי הפסוק: "**תפוחי זהב במשכיות כסף דבר דבור על אופניו**" (משלי כה יא). כוונת הפסוק לומר שיש תכשיט יקר העשוי מזהב, והוא מעוטר ומצופה במשכיות כסף, שגם הם יקרים, אם כי לא באותה חשיבות של תפוח הזהב שבתוכם. מכאן שבהבנה הפשוטה של המשלים, יש דברי חכמה יקרים וחשובים, והם אינם כשאר המשלים הטפלים לנמשל.
עולם האדם מורכב מחלקי הרוח והחומר, בבחינת עיקר וטפל. כל תפקיד החומר הוא שולי, לשמש את ערכי הרוח. וכאשר מילא את ייעודו הרי הוא בטל ועובר מן העולם. לעומתו, הרוח עולה למעלה ויש לה חשיבות בפני עצמה. הבחנה זו נכונה בחוצה לארץ, שכל ההתעסקות בחומר היא רק לצורך הקיום, וכל המותר הוא רק למחסור.
לא כן בארץ ישראל, בה בניינה החומרי ועבודתה הגשמית, קדושים בזכות עצמם. כמובא בויקרא רבה פרשה כה' על הפסוק "**וכי תבואו אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל**" (ויקרא יט כג), שהנטיעה בארץ הינה מצווה. לאור הכרה זו של ערך החיים הארציים הקדושים בארץ, ניתן להבין שמשלי שלמה נכתבו בארץ ישראל, במדרגת שלמות, שכל חלק בה, גם זה הנראה טפל, הוא עיקר - שכן תורת ארץ ישראל עומדת בקדושתה מבית ומחוץ.

קול ששון לילדים

שאלות לגיל הרך (כיתות א' עד ג')

1. לקורבנו של מי שעה (קיבל) ה'?

א. לקורבנו של הבל. ב. לקורבנו של קין.
ג. לשני הקורבנות באותה מידה. ד. לקורבנו של שת.

2. בן כמה שנים היה נח כשהוליד את שם, את חם ואת יפת?

א. בן שש מאות שנה. ב. בן מאה ועשרים שנה.
ג. בן חמש מאות שנה. ד. בן שמונים שנה.

3. בנם של מי היה 'אנוש'?

א. בנם של אדם וחוה. ב. בנם של שת ואשתו.
ג. בנם של קין ואשתו. ד. בנם של למך ואשתו.

שאלה עפ"י בעל הטורים - כיתות ז' ו ח'

7. "...יְחִי מְאוֹרֹת בִּרְקִיעַ הַשָּׁמָיִם..." (פרק א')? מדוע נבראה הלבנה?

א. להאיר את הלילה. ב. שלא יהיה אור חזק גם בלילה.
ג. שלא יטעו ויעבדו לשמש. ד. מפני שכל דבר בבריאה הוא בזוגות.

שאלות עפ"י רש"י ילדי כיתות ד' עד ח'

4. מדוע אדם וחוה התכסו דווקא בעלה תאנה? (פרק ג')

א. העלים שלו גדולים. ב. במקרה עמדו ליד העץ הזה.
ג. הוא אחד משבעת המינים.. ד. זה העץ ממנו אכלו.

5. מהו ענושו של החורג את קין? (פרק ד')

א. פי שבע מעונשו של קין. ב. פי ארבע עשרה מעונשו של קין.
ג. לא פורש עונשו ונשאר בלשון גערה. ד. עונשו ימשך על שבע דורות.

6. כשה' מעניש נאמר "מֵאָדָם עַד בְּהֵמָה" (פרק ו') - מדוע את הבהמה?

א. גם הבהמות השחיתו. ב. הכוונה למחות הכל ולברא עולם חדש.
ג. נבראו בשביל האדם ואם הוא כלה אין בהם צורך. ד. א' וג' נכונות.

שאלה עפ"י האיבן עזרא - כיתות ז' וח'

8. איזו ברכה מיוחדת מברך הקב"ה את השבת? (פרק ב')

א. תוספת כוח לנשמה ולשכל. ב. היכולת להעניק מנוחה לבריותיו.
ג. הכוח להשפיע על הפרנסה. ד. ברכו בכוח מיוחד של אורה.

ברכות והודעות

גיליון קול ששון עובר שידרוג – החל משבת בראשית והלאה יתווספו לגיליון – ביאורים על הסדר לספרים - תהלים ומשלי וכן יועלו רעיונות ערכיים מלאי חוכמה לדרכי חיים טובים.

ברכות לכל הנענים לקריאה לתמוך באברכי כולל "ברכת אברהם" – יהי רצון מלפני שוכן מרומים שיזכו לשנה טובה, מבורכת, מלאה נחת ושלווה, בריאות איתנה ופרנסה טובה.